

Сафін О.Д.

Фахова поведінка поліграфолога як індикатор його професійного здоров'я

В останні роки в Україні популярною стала перевірка на поліграфі, особливо під час призначення на посади до правоохоронних органів. І попри те, що деякі науковці називають таке тестування псевдонаукою, поліграфологи з'явилися у багатьох державних структурах і у приватному секторі. «Детектор брехні» допомагає виявляти та одержувати ту інформацію, яку приховує людина.

Ми живемо в захоплюючі часи розвитку психофізіологічної детекції брехні, якій притаманні

сучасні комп'ютерні технології,

валідні поліграфологічні методики,

вдосконалені математичні алгоритми обрахунку поліграм,

можливість усесвітнього обміну поліграфологічними знаннями й досвідом.

Нині з упевненістю можна стверджувати, що точність самого поліграфа, як приладу, досягла досконалості на рівні 92%. Проте, як свідчить стара американська поліграфологічна приказка: «Поліграф хороший настільки, наскільки хороший його поліграфолог».

Це означає, що результат поліграфологічного обстеження не буде об'єктивним, якщо оперувати поліграфом буде людина особистісно чи соціально незріла, з певним букетом психологічних проблем, нехай і професіонал. Торія ймовірності – ймовірності перемножуються!

Об'єктивність над суб'єктивністю – золоте правило поліграфології. Отже, пріоритетним завданням кожного поліграфолога є досягнення високого рівня професіоналізму (знання, навички, вміння, досвід, внутрішні переконання). Із цією метою, Міжнародною лігою поліграфологів встановлено високі стандарти етичної практики, поліграфологічних методів, апаратури, освіти й жорстко контролюється відповідність означеним стандартам.

Тобто, незалежно від того, представником якої школи презентує себе той чи інший поліграфолог («чикагської», «краснодарської», чи власне української), він має **мати уявлення**: про способи і методи проведення психофізіологічних досліджень;

знати: природничонаукові основи проведення цих досліджень;

спеціальну термінологію; правові і методичні засади проведення цих досліджень;

організаційні вимоги до проведення цих досліджень;

характеристики ТЗ, які використовуються при проведенні цих досліджень;

специфіку формулювання висновків за результатами проведення цих досліджень.

вміти: адекватно оцінювати відповідно до ситуації доцільність і можливість проведення цих досліджень;

обирати і коректно використовувати різні методики цих досліджень;

формулювати висновки за результатами проведення цих досліджень;

враховувати під проведення цих досліджень індивідуально-психологічні особливості обстежуваного;

складати довідку за результатами цих досліджень;
працювати із ТЗ, що використовуються при проведенні психофізіологічних досліджень.

Сьогодні при підготовці поліграфолога пріоритет надається наявності у нього психологічної чи юридичної освіти і майже не звертається увага на його життєву зрілість, морально-етичні якості і особливо особистісну відкорегованість. Як результат, такий спеціаліст буде не лише формально готуватися до проведення передтестової бесіди, порушуючи, як наслідок, процедуру її проведення, але й поверхово, а подекуди неухважно фіксувати психофізіологічні реакції і що ще гірше, невірні їх обраховувати. А між тим «у його руках» перебуває доля людини,

яка намагалася довести власну невинність,

отримати позитивні результати при прийомі на роботу

чи довести лояльність до своєї організації під час проміжного скрінінгу.

Ще гірше, коли через волю свого керівництва висококваліфікований поліграфолог опиняється в умовах форс-мажору, проводячи щодня по 3 і більше обстежень в робочий час, не встигаючи повноцінно відпочити і ретельно підготуватися до наступних. – А ще гірше – робити висновки під замовлення замовника!

Але якщо він навіть неперевершений фахівець, погану службу можуть йому скласти певні комплекси, зокрема, неповноцінності, коли він починає самостверджуватись під час передтестової бесіди, відчуваючи власне безумовне домінування і повну процесуальну залежність обстежуваного.

Окремі параноїдальні тенденції можуть виражатися у тім, що такий фахівець із першої секунди спілкування із об'єктом обстеження вбачає у його поведінці приховану протидію і через це ставиться упереджено до обстежуваного протягом усієї процедури, він бачить цю протидію усюди, навіть там, де її немає. Це, безумовно, виснажує обстежуваного ще до початку безпосередньої перевірки на поліграфі, вганяючи його і без того у пригнічений стан. Відомі випадки, коли подібний горе-поліграфолог виганяв із кабінету обстежуваного через те, що сам довів його до сперечання.

Зустрічаються поліграфологи, які нехтують дрес-кодом, під час передтестової бесіди розвалюються у креслі, невмотивовано маніпулюють різними предметами, відхиляються від теми бесіди, починають сперечатися з обстежуваним. Є і такі, які перебувають у полоні здобутків психології у сфері неінструментальної детекції нещирості і враховують їх при складанні загальної оцінки результатів поліграфологічного обстеження, чого робити ні в якому разі не можна.

Таким чином, з огляду на те, що на цей час (якщо не рахувати навіть дипломованих поліграфологів, підготовлених для Збройних сил, правоохоронних органів і спецслужб країни, дослідження яких є фактично неможливим), їх вже близько 300, вбачається за актуальне провести перше дослідження, присвячене психологічним проблемам їхнього професійного здоров'я, що б дозволило надалі підвищувати як якість їхнього відбору на навчання, так і професійної кваліфікації, враховуючи при цьому стан їхньої особистісної відкорегованості і своєчасно вживаючи за необхідності відповідні організаційні заходи. Треба розвивати професійний аудит, практику супервізії.